

SOKOLČ:

LIST ZA SOKOLSKI
NARAJŠČAJ

LETO I. — 1919.

ŠTEV. I. IN 2.

Vsebina.

1. Našim prijateljem	1
2. E. Gangl: Sokoliči, bratje mili!	3
3. Djordje Čirić: Mladim Slovincima	4
4. Brat	5
5. Zofka Kvedrova: Mladenci slovenski! — Deklice slovenske!	6
6. Dr. I. L.: Spomin na Belgrad	7
7. Pogled na Belgrad pred vojno	9
8. Naš kralj Peter (s podobo)	10
9. C. G.: Pozdrav Gospodovski legiji	12
10. Spominu Zrinjskih-Frankopanov	13
11. Koliko je Slovanov na svetu?	15
12. Pogled na Belgrad s konakom v ozadju	17
13. A. Rapè: Po boju	18
14. Slovenci in slovenska zemlja v Kollarjevi „Slave hčeri“	19
15. Belgrad leta 1736	24
16. Sokoliči	26
17. Misel	27
18. Prosveta	28
19. Glasnik	29
20. Srbaki grb	32

„Sokoliča“ smo razposlali vsem naročnikom ter vsem sokolskim društvom po toliko izvodov, kolikor odgovarjajo številu članstva. Bratska društva naj razpečajo „Sokoliča“ med naraščaj ter pobrano naročnino pošljejo po priloženih položnicah.

„Sokolič“ izhaja v mesečnih zvezkih ter stane vse leto **10 K**, pol leta **5 K**, četrt leta **2 K 50 vln.**

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.
 Dopise je pošiljati na naslov: Uredništvo „Sokoliča“ v Ljubljani.
 — Naročnino sprejema Učiteljska tiskarna v Ljubljani.
 Odgovorni urednik: Dr. Ivan Lah v Ljubljani.

Našim prijateljem.

o smo sporočili naši javnosti, da nameravamo izdati »Sokoliča«, smo dobili od povsod glasove odobravanja. Vsak, ki mu je na srcu bodočnost naše mladine in domovine, je z navdušenjem pozdravil to misel. S 1. številko hočemo pokazati, kakšen bo »Sokolič« v bodoče. Upamo, da bodo z njim vsi zadovoljni: mladi in stari. List za naraščaj je velike važnosti, saj v naraščaju je naša bodočnost. Zato želimo, da se list razširi povsod, po vseh hišah in šolah, po društvih in družinah. »Sokolič« bodi glasilo vseh, ki žele, da bi rasla na naši lepi jugoslovanski zemlji dobra in zdrava mladina. Zato vabimo vse, da povedo svoje misli — starše in vzgojitelje. Vabimo pa predvsem tudi mladino samo. Ona naj govori, ona naj piše svoj list. Vemo, da je med našim naraščajem, med dijaštvom in med drugo učečo se mladino mnogo brihtnih glav, ki imajo svoje misli. V »Sokoliču« lahko izpregovore — saj je to list našega naraščaja. Uredništvo bo rado vzgajalo mlade pisateljske moči. Pozneje se bodo razpisovale celo nagrade za najboljši spis te ali one vrste. Dasi je »Sokolič« bolj namenjen vzgoji in izobrazbi nego leposlovju, bomo vendar radi prinašali drobne pesmi in leposlovne stvari.

Okolo »Sokoliča« naj se združi vsa naša mladina od Mure do Adrije — od Koroških Alp tja do vzhodnih jugoslovanskih mej. Vsa, pravimo. Zato ne delamo razlike med dijaštvom in drugo učečo se mladino. Sokolstvo je bratstvo in bratstvo ne pozna razlike. Pa nečemo biti

glasilo samo sokolskega naraščaja. K sebi vabimo vse, tudi one, ki nimajo prilike biti »Sokoliči«, vse, ki čutijo v sebi polet in ponos jugoslovanskega naroda. Poiskati hočemo vse one, ki jim morebiti sicer ni dana prilika, da bi dobili v roke primeren list; vse one, ki se skrivajo boječe po kotih, ker se boje solnca; vse one, ki iščejo novih poti v boljšo bodočnost. Vemo, da je dosti naše mladine razgubljene po mestih in po kmetih — odrasla je šoli in nihče ne zna izpregovoriti prave besede. Koliko dobrih naših mladih fantov je propadlo po nemčurskih mestih, koliko mladeničev po kmetih je zaman iskalo pravega svetovalca. Vsem tem bodi »Sokolič« prijatelj, voditelj, tovariš in spremljevalec. Hočemo ustvariti zvezo naše mladine. Tu naj se najdejo vsi naši mladi Sokoliči, preden polete v svet.

Izleteli ste iz domačega gnezda, peruti se Vam dvigajo, poleteti hočete nekam daleč, daleč. Neodločno posedate na domačih skalah in merite z bistrim okom daljave čez svet. Dobro, moji Sokoliči! Vem, da ljubite svojo zemljo — toda gnezdju ste odrasli in čutite, da iz vas vzraste Sokol. Treba bo iti na delo. A to ni vse. Treba se bo vzgajati, da boste vredni sinovi svojega gnezda. Tu vam hoče pomagati »Sokolič«, ki bo letal med vami in vam kazal pot v svet. Vsi nam boste enako dragi, ker vsi ste Sokoliči jugoslovanski. Zato bi hoteli, da se tu najdeti dijak in trgovski vajenec, kmetiški sin in rokodelski učenec. Vi vsi ste naraščaj, vsi ste sinovi ene domovine, vsi ste enaki. Vsi boste služili domovini, vsak po svoje, vsak v svojem stanu, ker vsako pošteno delo je častno. Živimo v času demokratizma, zato je treba, da že sedaj med nami izgine vsa tista neresnična razlika, ki je bila v prejšnjih časih: razlika je samo med poštenim in nepoštenim človekom — med pridnim in lenuhom, med zavednim Slovincem in izdajalcem, nikdar pa ne med stanovci: mi vsi smo delavci, ki delamo vsak po svoje za srečo rodu in domovine. In vi vsi ste učeča se mladina, ki pridete za nami. Dober mojster je v narodu enako vreden, kakor dober učenjak, dober trgovec je enako važen kakor dober inženir, dober podjetnik je ravno tako potreben kakor dober kmet — torej vi vsi, ki se pripravljate za te stanove, ali niste enako vredni, važni in potrebni? Zato pravimo: vi vsi ste naraščaj in kot demokrati ste vsi enaki, dijaki in trgovski vajenci, rokodelci in kmetiški sinovi. Vsak iz vas bo izkušal na svojem polju delati. Eno polje pa nam je vsem skupno, to je naša domovina! In v delu za njo se morajo zbrati naši Sokoliči v skupnem poletu. Želeli bi, da bi bili vsi naši mladi čitatelji Sokoliči, t. j. res telovadci v društvih, ker pa to ni povsod mogoče, naj družijo vas vse vsaj ena velika skupna misel: to je misel sokolska, misel bratstva in misel enakosti! To je misel jugoslovanska. Spoznali boste, kako je prijetna zavest, da je človek toliko bratom brat in videli boste, kako bodo vzrasle vaše sile. Pri tem je oni, ki je bolj oblagodarjen z darovi, pozemskimi in duševnimi, dolžan deliti z onimi, ki jim je bilo manj danò, ki nimajo prilike, da bi imeli doma vsega dovolj. Na

tej podlagi stavimo svojo novo domovino. Sokolič je brat Sokoliču, pa naj sta se rodila na višji ali nižji skali — druží ju ena misel in smoter, en polet. Oba sta namenjena, da se dvigneta k solncu, in nikjer ni rečeno, kateri bo prej tam. Zato bodi vsak iz vas Sokolič in se ljubite kot pravi Sokoliči. Tako tudi »Sokolič« ljubi vas! Na zdar!

Sokoliči, bratje mili!

Sokoliči, bratje mili
ene matere sinovi:
Jugoslaviji služili
bomo in le njo ljubili,
v njej nas čakajo grobovi,
njej velja pozdrav: Na zdar!

Živo kri nam poigrava,
čvrsto naš korak odmeva,
bistro misli jasna glava,
v daljo le pogled nam plava,
zemlja vsa ljubeč odpeva
sokolski pozdrav: Na zdar!

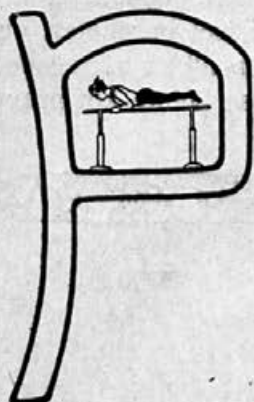
Z delom, bratje, se krepimo,
rodu smo ponos in sreča;
vsi resnici le služimo
in z lepoto se krasimo,
naša je mladost kipeča,
naš slovanski svet! Na zdar!

Mi bojazni ne poznamo,
voljo nam pogum dviguje,
kar najboljšega imamo,
domovini svoji damo,
ona naj prisego čuje:
Sokoliči smo! Na zdar!

E. Gangl.

Mladim Slovencima.

reletela su burna i teška vremena preko nas. Doživeli smo dane patnje, muka, borbi i samoodricanja, a to sve, da naš narod sebi izvojuje, obezbedi mesto dostojnije, mesto, kakvo mu po zaslugama i pripada. To pak nije lako išlo: sve je bilo na nas ustalo, da nas omete te da nas i dalje gleda gažene, ponižavane i niže od sebe kao robove. Ali žrtve ogromne, što smo milionima dali, krvu, koju smo nemilice prolivali, viša pravda, što svime upravlja, nije dopustila, da nama drugi gospodari. I pobjedili smo, savladali neprijatelja svuda, gde je bio. Neka je još jednom blagoslovena ta muška, junačka borba!

Eto nas u slobodi najzad, eto nas jačih, ujedinjenih, okupljenih oko onih, što su na čelu srpskog naroda podnosili, zajedno s njime patili i pobjedonosno izašli iz teških iskušenja. Eto nas oko našeg kralja, oko njegovog svetlog doma.

I sada kad su i vas zraci slobode ogrejali, kad se s Hrvatima i Srbima u bratskom zagrljaju nalazite, šad čujte nekoliko iskrenih reči, upućenih od brata Srbina, upućenih vama mladoj snazi našoj, što nastaje, što tek ima, da živi, radi i koju čekaju neminovno u svoje vreme narodni zadaci i dužnosti. Stvorena teškom mukom naša tečevina, zajednička domovina gledajmo da cvete i napreduje. Sloga nas je sve spasla, sačuvala, nju i dalje negujmo, čuvajmo, ona će biti naš spas i čuvar.

U mladim srcima vašim nek uvek buja ljubav prema bratu svom, Hrvatu i Srbinu. Tek svi troje, sad Jugosloveni, najbolje ćemo se odupreti navaloma zavidljivog neprijatelja, što vreba i požudno gleda. Zid će biti jači, bedem snažniji, otporniji kad nas sloga, zajednica veže i spaja. Ne zaboravite ove reči.

Budućnost nas mora sve zateći spremne, gotove na sve žrtve, na sve napore i borbe. Zato jedino dotle mlada braćo primimo svi na ozbiljan rad. Trezven rad može nas usposobiti. Ne propuštajte ni jednu priliku, da se ne čeličite, snažite i telesno i duhovno. U budućoj borbi naroda opet će bolji, sposobniji pobjedjivati pa ma kako se o tome mislilo i govorilo. Mlade snage vaše treba korisno upotrebiti; bez te organizacije još za rana mladih dana vaših ni docnije nema uspeha. Poslušajte taj savet.

A vaši nastavnici stariji Sokoli, vama sve što je dobro, sreće i uspeha žele. Oni bi vas uputili dobrim i pravim putem. I ovo je moja topla reč mladi Slovenci, vama za vašu i sreću celog našeg jugoslovenskog naroda.

Poslušnost, istrajnost, izdržljivost, to su tri mislim najvažnije osobine što i modernog čoveka

u životu, u sadanjoj borbi imaju karakterisati. Naš narod mora pokazati ove vrline, njih moramo mladi Slovenci svi od najstarijega do najmlajdja negovati. Nema nam napretka bez njih. Upamtite i u svakom poslu, svakom preduzeću izdržite, istrajte. A uspeh će uvek krunisati napore vaše. Poslušnost je najveća vojnička vrlina. Nije ona plod, izmišljotina bolesnih mozgova, već stvarna potreba svakog organizovanog društva, koja se osećala u svima vremenima i kod svih naroda. Kad nje nema, nema opstanka ni pojedincu ni celini. Primitite to k srcu iskreno sve moje ovde upućene savete i reči: One će vam katkad u časovima iskušenja biti bar malo od pomoći, od koristi.

Uspehu i napretku vašem, mlada braćo, radovaću se, veseliću se.

Na posao, na rad. Pregnite i Bog je s nama! Živela Jugoslavija! Živeli Sokoli!

Ljubljana, o novoj godini.

Djordje Čirić,
major.

Brat.

a koroški fronti se je zgodila ta povest: Srbski vojak je tam našel slovenskega vojaka, ki mu je ob času vojne v Srbiji zažgal hišo, kjer so zgoreli njegovi otroci. Stvar je bila taka:

Ob času avstrijske ofenzive v Srbiji je bil ta srbski vojak, ki je zdaj na koroški fronti, četaš, ki je do zadnjega vztrajal v boju proti prodirajočim Švabom. Umikal se je počasi z razbitimi srbskimi četami proti jugu in je prišel do svoje vasi. Ustavil se je v svoji hiši, kjer je našel svoje otroke. Medtem so se Avstrijci že bližali. V zadnjem trenutku se je četaš rešil v bližnjo goščavo. Tam je še izprožil par strelav in kmalu na to je videl, kako se bliža njegovi hiši avstrijski narednik s par vojaki, in par trenutkov na to je zagledal grozen prizor: ogenj je zaplapolal nad kočo, v kateri so bili njegovi otroci. Vse je zgorelo. Četaš se je rešil v gore; preko gor v Albanijo, od tam na Krf, s Krfa na solunsko fronto in zdaj je prišel braniti — severno mejo Jugoslavije . . .

A nekega dne najde na naši fronti onega narednika, ki je zažgal njegov dom. Narednik je Slovenec in služi zdaj v jugoslovanski vojski. Srb mu je povedal vse, in narednik je priznal.

»Res je bilo tako«, je rekel, »storil sem na višje povelje. Ne morem za to. Tu sem; stori z menoj, kar hočeš! Zločin je bil — toda jaz nisem bil kriv . . .«

Srb se je nato vrnil k svojemu oddelku; vrgel se je na klop in je jokal kakor otrok. Čudno je bilo njegovim tovarišem, ko so gledali tega moža, trdega, junaškega, odločnega, ki je vso vojno preživel v eni sami misli na maščevanje. Vse vojne grozote in težave je prestal, samo da bi mogel poplačati sovražniku enako z enakim. Saj je bil četaš in četaš ne pozna usmiljenja, kadar maščuje krivico . . . Zdaj pa je ležal tu in je plakal kakor dete. Vprašali so ga in povedal jim je vse.

»A zakaj ga nisi prebodel?... Ali zasluži kaj drugega?« so vpraševali. On pa je ihtel od bolesti in muk. Nazadnje se mu je iztrgalo iz prsi: »Saj mi je brat . . .«

Obmolknili so vsi, onemeli so in niso našli besede, s katero bi bili povedali, kaj se godi z njimi. Čutili so samo, da se je zgodilo nekaj čudnega, nerazumljivega, nekaj velikega, čemur ne najdejo izraza.

ZOFKA KVEDROVA:

Mladenci slovenski! — Deklice slovenske!

Jugoslavija nestrpljivo čaka na Vas! Čaka na Vaše mlade moči, na Vaše mlade roke, na Vaša mlada, topla, navdušena srca, na Vaše mlade čiste duše! To-liko je dela povsod; a mi, ki smo pred Vami, nosimo toliko pezo na ramah, toliko dolžnosti, toliko odgovornosti, da nam večkrat zadrhtijo kolena pod težkim in svetim bremenom, ki nam ga je dodelila usoda. Saj smo še mladi in že se mešajo srebrne niti v naše črne lase.

Preveč smo videli strahot, preveč žrtev. Pretrdo smo občutili robstvo na svojem tilniku.

Mladenci naši, deklici naši, cvet naš, upanje naše, bodočnost naša! Rastite, zorite! Blagoslovi Vas rdeča kri jugoslovanska, prelita od Vaših očetov in stricev in bratov in sorodnikov! Trpljenje naše, muke naše, ponižanja naša, trpkost naša in grenke solze naše naj Vas blagoslovijo, fantje in deklici naši! Oh, da smo Vas odkupili iz stoletnega jarma, ki nam je ubijal duše naše tako strašno, tako brezobzirno, da smo že skoro omagali!

Mladenci slovenski, veliki so dnevi, v katerih nam zorite v može. Deklice naše, velik je čas, v katerem ste pustile svoje otroške igrače in brige, da se z resnimi očmi in zbranimi srci pripravljate za bodočnost. Mi, ki smo starejši od Vas, že skoro omahujemo; tako se kopičijo dolžnosti na naših ramah. Toliko je dela v naši novi mladi, lepi Jugoslaviji, a rok tako malo. Rastite, zorite, blagoslovljeni stokrat od naših želja in naših nad!

Težko Vas čakamo, ki boste podedovali sad naših žrtev, našega trpljenja, našega dela. Težko Vas čakamo, zakaj naša mati Jugoslavija je še slaba, in na vseh koncih je treba delavnih rok in po vsej naši oslobojeni in ujedinjeni domovini Slovencev, Hrvatov, Srbov je treba toplih, požrtvovalnih src.

Mladenci slovenski, deklici slovenski, krepčajte svoje mišice, utrjujte svojo voljo, polnite svojo dušo in z lepimi in plemenitimi ideali in pohitite na delo čimprej v korist in srečo Jugoslavije!

Pridite, mladeniči; pridite, deklice, čakamo Vas!

Kakor starejši ljubeči bratje, kakor starejše, skrbne sestre Vas sprejememo!

Pridite! Naše roke so odprte in z očmi, polnimi zaupanja in nade v Vas mlade, neizčrpane, čiste, nepokvarjene — Vas pričakujemo!

Dr. I. L.:

Spomin na Belgrad.

il sem takrat mlad študent na počitnicah, ko sem čital v listih, da bo v Belgradu kronanje. Od mladih let sem rad čital srbske in hrvatske knjige. Zato me vleklo, da bi poletel tja, kjer »v Dunavo bistra se Sava izlije« in bi si ogledal kraljevsko srbsko mesto ob času velikih svečanosti. Razodel sem ta načrt svoji materi, ki me je čudno pogledala:

»Za božjo voljo, ne hodi tako daleč, saj tam so Turki. Lahko se ti kaj primeri!«

Jaz se nisem čudil njenemu strahu — saj sem tudi sam v mladih letih mislil, da so Turki takoj tam doli nekje za Gorjanci. Zato sem jo potolažil, da v Belgradu že davno ni več Turkov, da tam vladajo Srbi, da bodo kronali kralja Petra in jaz bi hotel biti tam. Dobil sem za pot 60 K in sem se odpeljal. V Ljubljani sem našel nekaj starejših znancev, ki so bili tudi pripravljeni na pot. Drugi dan ob 3. popoldne nas je odpeljal vlak okolo 50 iz Ljubljane proti Zagrebu. Bili smo dobre volje, veselo smo pozdravili tovariše, ki so se nam pridružili na raznih postajah — nabralo se nas je do osemdeset. Z našim vlakom so se vozili tudi pevci Glasbene Matice, ki so imeli nastopiti v Belgradu.

Zvečer smo dospeli v Zagreb. Na kolodvoru so nas pozdravili hrvatski dijaki, spremili so nas v mesto, in vse nas je objelo ono navdušenje, ki je bilo običajno, kadarkoli so se sešli bratje s te in one strani Sotle. Ponoči smo sedli vsi skupaj v vlak in smo se odpeljali proti Belgradu.

V vozovih je bilo živo: eni so peli, drugi so se pogovarjali. Ko smo se vozili mimo Siska, smo pozdravili slavn kraj, kjer so hrvatskosloven-

POGLED NA BELGRAD

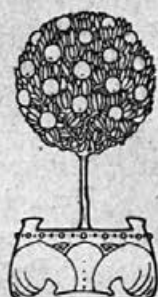
ske čete leta 1592. premagale Turka. Počasi nas je premagala utrujenost in smo pospali.

Zbudili smo se na slavonskih planjavah. Vse okrog in okrog daleč na okoli sama ravnina, pokrita s turšico in širokimi pašniki. Sredi planjave se pase čreda buš in svinj okolo samotnega vodnjaka in pastir stoji poleg njih. Tuintam stoji samotno drevo ali mala priprosta koliba. Vasi leže skrite za poljem, preproste kočice se skrivajo k zemlji in kažejo svoje ponosne slamnate strehe. Vasi so velike, razprostrte — toda ko ena izginje izpred oči, čakaš dolgo, dolgo, preden se prikaže druga. Skoraj vse so oddaljene daleč od proge, kakor da se ne marajo seznaniti s svetom. Nad prazno ravnino se zablesti tuintam iz daljave cerkvice in zopet izginje. Ob robu planjav se kažejo temni gozdi. Na postajah vstopajo in izstopajo ljudje, možje in žene v svojih lepih belih nošah.

Tako je drdral vlak ves dan preko slavonskih planjav — popoldne smo bili v Zemunu. Izstopili smo in odšli v mesto. Stopili smo na glavni trg in smo zagledali napis »Deutsche Schule«. Čudili smo se. Ali je mogoče? Tu doli, tako daleč v Slavoniji!

»To vidite, da smo še v Avstriji!« je rekel nekdo, »tam na oni strani je Belgrad — tu je zadnja avstrijska trdnjava.«

Odšli smo v pristanišče, ker je naš imel parnik prepeljati na drugo stran — na srbska tla. Tu se namreč izliva Sava v Dunav in reka je nad 1 km široka. Zagledali smo na drugi strani mogočno zidovje belgrajske trdnjave. Nad bregom Save in Dunava se dviga mogočen greben, na katerem stoji Belgrad. Od te strani se vidi le majhen del mesta, par stolpov in visokih hiš. Vse drugo prikriva mogočno zidovje starih časov, ki je bilo od nekdaj ena najslavnejših trdnjav sveta. Tu so se borili svoj čas tudi slovenski junaki v boju proti Turkom. Pod Lavdonom so se bili tako hrabro, da je te boje ohranila v spominu narodna pesem. Zato sem gledal s spoštovanjem to častitljivo zidovje, ki obdaja trdnjavo od vseh strani in sem se spomnil junaških bojev srbskega naroda za svobodo. Koliko bojev je videl ta zid nad Savo in Dunavom — koliko trpljenja

GRAD PRED VOJNO

leži pokopanega v njem! S kakim ponosom zre Srb te mogočne dokaze svoje hrabrosti!

»Vse to« — sem mislil — »spada sedaj zgodovini, nikoli več ne bo tu bojov...« Parnik je stal pripravljen, in ljudje, ki so stali na njem, so nam prijazno mahali v pozdrav. Bil je lep velik parnik, kakor sem jih videl na morju v Trstu, in godba je igrala na njem. Vsuli smo se po deski navzgor. Tam je stala navdušena gospa, ki ji je lice žarelo od radosti. Bila je gospa Nigrinova, slavna igralka v belgrajskem gledališču, rodom Slovenka. Solze so ji zalivale oči, ko je zagledala toliko mladih Slovencev, ki so prišli na kronanje v Belgrad. Pa ni bila sama. Bila je tam cela družba Srbov, gospodov, častnikov, dijakov in gospodičen, ki so nas bratovsko ljubeznivo sprejemali, pozdravljali in objemali. — Parnik se je napolnil, in iz naših grl je zaorila pesem, vesela in navdušena, kakor še nikoli: saj smo bili na svobodnih srbskih tleh!

Počasi je plaval parnik na drugo stran. Godba je igrala; solnce je zapadalo in obsevalo s polnim sijem belgrajsko trdnjavsko obzidje, ki je nam bilo bližje in bližje. Stal sem na krovu in gledal, gledal poln misli in spominov. Bil sem srečen, neizrečeno srečen. Pristali smo v pristanu pod Belgradom.

Na bregu nas je pozdravljala velika navdušena množica. Godba na parniku je igrala — belgrajski zidovi so se svetili v zarji zahajajočega solnca — onega solnca, ki je izginjalo tam nekje daleč na zapadu v zasušeni zemlji. Stopili smo na svobodna srbska tla! Kako blažen občutek! Tu živi bratski narod, ki ima svojo domovino, svojo državo, svojega kralja. Vse je njihovo, vsi žive svobodno. Bratsko nas objemajo kakor stare, drage znanke. Odšli smo z njimi po široki ulici navzgor.

Torej v Belgradu smo. Ob strani vidimo pritlične nizke hiše. To je še stari del mesta ob pristanišču — tam gori na vrhu se svetijo palače. Kmalu smo dospeli na mal trg in smo krenili po dolgi moderni ulici z lepimi hišami.

»Gremo proti konaku pozdravit kralja,« so govorili tovariši. Res, iz daljave se je kazalo visoko, lepo poslopje s kupolo. To je konak — srbski dvor. Meščani nas pozdravljajo od obeh strani. Po mestu je živahno, ker je dospelo mnogo ljudstva in gospode z dežele na »krunisanje«.

Pred konakom smo.

»Živio, kralj Peter!« grmi iz naših mladih grl in gledamo v okna. Ali ne bo kralj pozdravil svojih mladih čestilcev, ki so prišli izpod tujega cesarja? Pač, glej, zavesa pri oknu se je zganila in za njo se je pokazalo krepko, izrazito lice s sokoljimi sivimi očmi.

»Živio!«

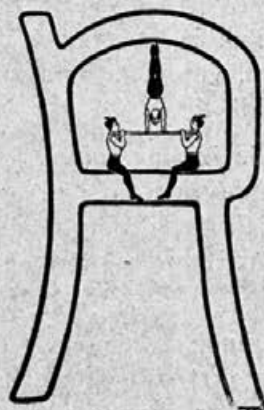
Pokimal nam je smehljaje v pozdrav.

Tako sem prvič pozdravljal svojega jugoslovanskega kralja. Naša mlada srca so že takrat slutila veliko resnico — a naša pamet je ni mogla razumeti. Čutili smo vse, a povedati si tega nismo znali. Čas še ni bil dozorel.

Srbski tovariši so nas odvedli po ulicah naprej in so nas spremili v mestno gimnazijo, kjer je bilo za nas pripravljeno lepo ležišče. Počivali smo sladko prvi dan v Belgradu. (Konec prih.)

Naš kralj Péter.

ožen je bil kralj Peter I. Karadžordžević dne 11. junija leta 1844. kot sin kneza Aleksandra in Perzide Karadžordžević v Belgradu. Knez Aleksander je vladal v Srbiji od leta 1842. do 1848. Leta 1848. je bil odstavljen in je odšel v inozemstvo. Najstarejši sin Peter je obiskoval šole v Švici (licej Saint Barbé v Ženevi) in je potem prišel v vojno šolo v Saint Cyru, odtu pa v generalsko šolo v Parizu. Leta 1867. je dovršil študije. Ko je leta 1870. izbruhnila vojna med Francijo in Nemčijo, je vstopil kot prostovoljec v francosko armado. Udeležil se je več bitk in je bil odlikovan z redom častne legije. Med višjimi francoskimi častniki si je pridobil mnogo prijateljev, ki so ga spoštovali kot moža, ki vedno izpolni svojo dolžnost.

Medtem so se pripravljali na Balkanu veliki dogodki. Srbija sama ni bila srečna, ker je bila odvisna od tujih držav, velika večina balkanskih Slovanov pa je trpela pod turškim jarmom. Rusija se je pripravljala na osvobodilno vojno. Na Balkanu je izbruhnila vstaja.

Peter je skrivaj odšel iz Švice in se je hipoma pojavil med bosanskimi vstaši pod imenom Peter Mrkonjić. Tudi nekaj Slovencev

NAŠ KRALJ PETER I.

se je takrat borilo med vstaši in so poznali Petra, ki je živel z vstaši po gozdih in bornih kočah in se je z njimi boril za svobodo — Bosne in Hercegovine.

Nazadnje so se morali vstaši umakniti, zakaj leta 1878. je dobila Avstrija na berlinskem kongresu povelje, naj zasede Bosno in Hercegovino. Tako je prišla ta nesrečna dežela izpod enega jarma pod drugega. Peter je odšel v Črnogoro, kjer se je v Cetinju oženil z Zorko Ljubico, hčerjo črnogorskega kneza Nikole (1883). Iz tega zakona so bili trije otroci: Jelena, ki se je poročila z ruskim velikim knezom Ivanom Konstantinovičem, Gjorgje in Aleksander, sedanji naš regent (rojen 1889) na Cetinjah. Leto nato (1890.) je umrla sedanjemu kralju Petru žena Zorka na Cetinjah.

Princ Peter je nato odšel z otroki zopet v Švico, kjer je bival od leta 1895. kot privatna oseba. Zanimal se je za dogodke na Balkanu in v Srbiji in je bil v vedni zvezi s svojimi francoskimi prijatelji. Razmere v Srbiji so postajale vedno bolj žalostne, dokler niso srbski častniki odstranili kralja Aleksandra Obrenovića, ki je stal pod vplivom Avstrije in svoje žene Drage Mašinove. Narodna skupščina je na to izbrala Petra Karadžordževića za kralja. Dne 25. junija je Peter prisegel na ustavo in dne 20. oktobra 1904. je bil slavnostno kronan za srbskega kralja. Evropske države so ga priznale.

Pod njegovo vlado je Srbija začela misliti na osvobojenje vseh svojih bratov. Tega se je najbolj bala Avstrija, ki je hotela svetu dokazati, da se ji godi velika krivica in je skušala s spletkami prikriti strašne razmere na jugu. Leta 1908. je Avstrija anektirala Bosno in Hercegovino, kar je Srbe jako zbolelo. Toda oni so morali najprej osvoboditi brate izpod turškega jarma, zato je nastala leta 1912. balkanska vojna. V tej vojni so Srbi sijajno zmagali. Avstrija jim je zavidala to zmago, zato je izzivala in izzvala — vojno, ki se je končala z njenim porazom. Tako je postal Peter naš kralj.

Pozdrav Gosposvetski legiji.

Pozdravljeni, junaki mladi,
ki lic blestečih in oči
in s pesmijo v kipečih srcih
za našo pravdo v boj ste šli!

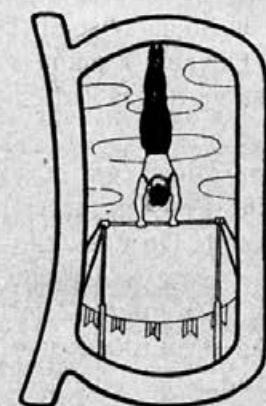
Naj poslavi vas moja pesem,
vi dika, domovine čast —
naprej, naprej s pogumom, dokler
ne zlomi se germanski hrast.

Vi cvet slovenske ste mladine,
med vami vsak junak krasan,
vas kliče, vabi Gospa sveta
in naš otožni Korotan.

Mladost, do zmage zleti, plani
kot sokol na sovraga v boj —
pogine naj germanska horda,
na veke živi, narod moj!

C. G.

Spominu Zrinjskih-Frankopanov.

an 30. aprila je slavila jugoslovanska mladina vsako leto z veliko slavnostjo. Na ta dan sta padli v Dunajskem Novem mestu glavi dveh hrvaških plemičev: Zrinjskega in Frankopana. To se je zgodilo leta 1671.

Zrinjski so bili slavni možje v hrvaški zgodovini. Gotovo vsi poznate junaškega Nikolaja Zrinjskega, ki je branil Siget proti Turkom leta 1566. Potomci tega Nikolaja Zrinjskega so bili znani po svoji hrabrosti. Pridobili so si mnogo posestev in so junaško branili hrvaško zemljo pred turškimi napadi. Grof Peter Zrinjski je postal hrvaški ban. Bil je izobražen mož in je pisal hrvaške pesmi. Izdal je krasno knjigo »Adriatskoga mora sirena«.

Frankopan je bil njegov svak, tudi jako izobražen mož. Na Zrinjskih gradovih so gojili znanost in umetnost. Zrinjski so zidali trdnjave proti Turkom. Od Kraljevice v hrvaškem Primorju do Čakovca v Medžimurju je bila cela vrsta gradov last Zrinjskih.

Na Dunaju so se začeli Zrinjskih bati, posebno ko so tudi nekateri ogrski magnati začeli samostojno nastopati. Zato dunajska vlada niti ni hotela podpirati Zrinjskih v njih boju proti Turkom, ker se je bala, da ne bi postali preveč mogočni. Ko je leta 1664. Montecucoli premagal Turke pri St. Gothardu ob Rabi, je dunajska vlada sklenila s Turki tak poniževalen mir, da je to zbudilo splošno nevoljo. Tako so Turki mogli naprej napadati naše jugoslovanske zemlje. Zrinjski je kmalu zapazil dunajsko politiko, in ker mu je francoski poslanik sporočil, da bi francoski kralj podpiral Zrinjskega, ako bi se odločil za boj proti takim razmeram, je Péter Zrinjski začel misliti, kako bi rešil hrvaške zemlje vednih turških napadov. Turki so tudi Zrinjskega dobro poznali. Začela so se pogajanja, ki so

obstojala v tem, da Turki ne bodo več napadali hrvatske zemlje, Zrinjski pa bi jim plačal nekaj davka.

O tem so zvedeli na Dunaju in zahtevali, da se Zrinjski opraviči. To se je tudi zgodilo. Toda dunajski diplomati so se bali, poseči po Zrinjskem, ki je bil edini zmožen zadržati turške navale. Zato so ga pustili na miru (1668). Ko pa se je Zrinjski vrnil domov, je videl, da je več plemičev njegovega mnenja. Tako se je na gradu Ozlju ob Kolpi zasnovała cela »zarota«. Od slovenskih plemičev se je udeležil Erazem Tattenbach, graščak na Račjem. O tem nam piše Jurčič v svojem romanu. Stvar je kmalu prišla na dan. Zrinjski in Frankopan sta bila zopet pozvana na Dunaj.

Odšla sta tja v zavesti, da sta imela pravico braniti svoj dom. Toda varala sta se, ko sta zaupala v dunajsko pravičnost. Komaj sta bila na potu, so ju obdali cesarski jezdec, in dospela sta na Dunaj pod stražo. Tam so ju takoj zavarovali in so sestavili posebno komisijo. Začelo se je zaslišavanje. Odvedli so ju v Dunajsko Novo mesto in so ju obsodili k smrti. Dne 30. avgusta 1671. so njima odsekali glave. Obenem ž njima je bil obglavljen tudi ogrski magnat Nadasdy in nekaj časa na to naš Tattenbach.

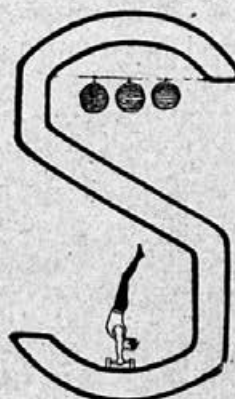
Vojaške posadke so planile na gradove, ki so bili last Zrinjskega, in so jih oplenile. Propadlo je vse: celo dragoceno orožje, ki ga je uplenil Zrinjski v bojih s Turki, je postalo last divjih vojaških tol. Grofica Zrinjska Jelena, ki je bila jako izobražena žena, je bila zaprta v Gradcu, hčerka je prišla v neki samostan, sin Ivan v Celovec. Vse imetje Zrinjskih je bilo zaplenjeno. Frankopan je bil še mlad, bil je poročen in ni imel otrok. Razvaline na Trsatu nam kažejo njegov grad.

Zarota se je potem širila po Ogrskem, odkoder so »Kruc« napadali naše kraje. Naravno je, da so potem Turki imeli proste roke in da se je kmalu ta krivica maščevala nad Dunajem, zakaj l. 1683. je stala turška vojska pred Dunajem, cesar Leopold je pobegnil, in ko bi ne bilo poljskega kralja Jana Sobieskega, ki je prišel na pomoč, bi bili Turki Dunaj zavzeli.

Spomin Zrinjskih in Frankopanov so slavili vsako leto na Hrvatskem in zadnja leta po vseh jugoslovanskih deželah. Letos pa prepeljejo Hrvatje zemeljske ostanke obeh junakov domov. Ob tej priliki je prav, da tudi mi počastimo njiju spomin.

Koliko je Slovanov na svetu?

vetovna vojna se še ni začela, pa je že rekel nemški kancler Betmann-Hohlweg, da se pripravlja odločilni boj med germanstvom in slovanstvom. V začetku vojne se je res zdelo, da se bijeta predvsem ta dva velika tekmeča, ki sta se že celo stoletje borila za prvenstvo v srednji Evropi. Toda svetovna vojna se je pozneje razvila v pravi dvoboj med Angleži in Nemci, in ves svet se je odločno postavil na stran Angležev, ki so stopili v vojno, da so rešili Evropo pred pogubonosnim nemškim potopom. Tako je pravica zmagala, in Nemci so bili popolnoma premagani.

Število Nemcev so cenili l. 1900. na 85 milijonov. Od teh je prebivalo v Evropi okolo 64 milijonov in v Ameriki 11 milijonov.

Slovanov pa je bilo l. 1900. okroglo 137 milijonov, torej mnogo več nego Nemcev. Ker pa se slovanski narodi jako hitro množe, je naraslo njih število od l. 1900 za najmanj 10 milijonov. Nemci se niso tako hitro množili, pač pa je raslo njih število zaradi tega, ker so ponemčevali sosedne slovanske narode. Tako so računali pred svetovno vojno vsega skupaj nad 90 milijonov Nemcev, dočim je število Slovanov dosegalo že 150 milijonov. Kakor vidimo, je bilo torej slovanstvo po številu mnogo silnejše od nemštva. Toda število samo v boju ne odločuje. Slovani niso bili tako dobro organizirani in pripravljeni na vojno kakor Nemci, zato se je kmalu pokazala njihova slabost. Poleg tega se je izdajalski bolgarski narod pridral na stran Nemcev in je s tem omogočil, da so se morali junaški Srbi umakniti iz svoje domovine, ki so jo šele po veliki zmagi v Macedoniji zopet zasedli. Istotako so se morali zaslužnjeni avstrijski Slovani bojevati proti svoji volji na nemški strani; Čehi in Slovaki, Slovenci in Hrvati so morali služiti v avstrijski vojski in se boriti proti svojim lastnim bratom. Poljaki pa so postavili celo prostovoljne legije in so jih dali Nemcem na razpolago v boju proti Rusom. Tako so stali torej samo Rusi in Srbi na strani pravice, dočim so se morali drugi slovanski narodi boriti proti svojim osvoboditeljem.

Iz sledečega pregleda bomo videli, kako so razdeljeni Slovani po jezikih.

Leta 1900. je bilo:

Rusov	okrog	94,000.000
Poljakov	»	17,500.000
Čehov in Slovakov	»	9,800.000
Srbohrvatov	»	8,550.000
Slovencev	»	1,500.000
Bolgarov	»	5,000.000
Lužiških Srbov	»	150.000
skupaj	okrog	136.500.000

Od teh se je bojevalo na strani Nemcev nad 20 milijonov, t. j. prostovoljno vsi Bolgari in nekaj Poljakov, prisiljeno pa vsi Čehi, Slovenci, Hrvati in Lužiški Srbi. Seveda so zavedni Čehi, Slovenci in Hrvati izkušali čimprej priti na drugo stran in so tam snovali prostovoljne legije, ki so se potem hrabro borile na vseh frontah proti Nemcem in Bolgarom.

Gorenje številke so posnete po knjigi L. Niederle »Slovanski svet«, kjer so natančno popisani vsi slovanski narodi in jo zato vsem čitateljem priporočamo. Kakor pa smo rekli, je od l. 1900. število slovanskih narodov tako naraslo, da jih moremo računati na 150 milijonov. Ruski profesor Florinskij je že l. 1906. cenil število Slovanov na 148 milijonov.

Slovanski narodi so v vojni mnogo trpeli. Največ so trpeli največji slovanski junaki Srbi, ki so izgubili v groznih bojih za svobodo in domovino skoraj 1 milijon svojih najboljših ljudi. Mnogo jih je padlo kot žrtev tifusa, mnogo jih je bilo posebno po Bosni in Hercegovini pobesjenih in postreljenih. Tudi Slovencev in Hrvatov je mnogo padlo — vendar naše izgube niso tako velike. Čehi in Slovaki so imeli največ izgub, ko so se junaško kot legijonarji bojevali na francoski fronti. Poljaki so mnogo trpeli, ker je šla večkrat vojna skozi njih ozemlje. Rusi so imeli ogromno armado, ki je imela tudi velike izgube: računa se nad dva milijona; med vojno pa je nastala v Rusiji revolucija, ki je zahtevala nešteto človeških žrtev. Ker so bile vse slovanske pokrajine prizorišče bitk: Poljska, Rusija, Srbija, Primorska itd., so te pokrajine izgubile mnogo prebivalcev: po drugih krajih pa so umirali ljudje od lakote in bede, ker so Nemci izvozili ves živež v svoje dežele. Tako je propadlo v svetovni vojni do 10 milijonov Slovanov — mož, žen in otrok.

Toda za vse to gorje so dobili Slovani po tisočletnem trpljenju svojo svobodo. Ta svoboda, priborjena in plačana s takimi žrtvami, nam daje nade, da z zaupanjem gledamo v bodočnost. V novem življenju bo naš krepki žilavi narod prebolel težke izgube in se bo razširil in pomnožil po vseh krajih svoje širne domovine. Ako torej danes računamo, da je na svetu 140 milijonov Slovanov, moramo pričakovati, da se bo slovansko pleme v bližnjih letih jako razrastlo, tako da bomo eden iz najštevilnejših plemen na svetu, dočim bodo naši prejšnji nasprotniki Nemci zaradi slabih razmer, ki bodo zanje nastale, po številu padali. Nemci se namreč že pred vojno niso tako množili kakor Slovani vključno temu, da se jim je mnogo bolj godilo nego nam.

Namesto slovanskih sužnjev bodo sedaj nastopili svobodni slovanski narodi, združeni v samostojnih svobodnih državah. Pred vojno je bilo sedem slovanskih narodov v tuji sužnosti: Poljaki, Čehi in Slovaki, Hrvati in del Srbov, Slovenci in lužiški Srbi — torej vsega skupaj okroglo 35 milijonov Slovanov je bilo v tujem robstvu. Sedaj so nastale iz teh slovanskih rodov tri velike nove slovanske države, in sicer: Poljska (ki je bila prej razdeljena med tri države: Nemčijo, Avstrijo in Rusijo)

POGLED NA BELGRAD S KONAKOM V OZADJU

bo imela okolo 17 milijonov ljudi. Čehoslovaška republika (prej razdeljena med Avstrijo in Ogrsko) bo imela okolo 12 milijonov prebivalcev, in naša Jugoslavija (prej razdeljena na pet delov) bo imela 13 milijonov ljudi.

Te tri mlade slovanske države imajo veliko bodočnost, ako bodo našle pravo pot skupnosti, da bodo tvorile trdno vez od severa do juga, od Balta do Adrije, ki bo obenem jez vsakemu nemškemu prodiranju proti vzhodu.

Mnogoštevilen je torej danes slovanski rod — osvobojen je vseh okov in vezi, na svoji zemlji je svoj gospod. Še nikdar ni bilo slovanstvo tako mogočno, še nikdar ni imelo tako velike bodočnosti pred seboj. Vsi slovanski rodovi so zdaj prvič zopet svobodni in združeni v državne celote. Imeli bi torej pet slovanskih držav: Rusija, Poljska, Čehoslovaška, Jugoslavija in Bolgarija. Vsaka teh držav ima tedaj prvo nalogo, da uredi svoje notranje razmere — potem pa je treba med njimi napraviti skupno zvezo. To bo naloga naše bodočnosti.

Lahko smo ponosni na svojo veliko domovino. Samozavestno lahko pokažemo na svoje veliko število. Kje so naše meje? Od Severnega do Sredozemskega morja segajo slovanske pokrajine, od Alp do Uralskega pogorja in še čez. Toda naš ponos bi bil prazen in naša samozavest bi bila brez vrednosti, ako bi se sklicevali samo na svojo zemljo in svoje število. Glavna stvar je, koliko smo mi sami vredni. Slovani bi bili lahko že davno zavladali sami nad svojo zemljo, ko bi ne bili imeli napak in lastnosti, ki so jih slabile. Ako se ne bomo sedaj zavedali svojih dolžnosti, bo propadala naša domovina, in tujec bo zopet zavladal nad nami.

Stvar naše mladine je, da se to nikdar več ne zgodi. Izkusili smo robstvo, izkusili smo boj za svobodo, videli smo, koliko krvi je stalo naše

osvobojenje. Zato znajmo ceniti svojo svobodo, služimo sveto sveti domovini, vzgajajmo sebe in druge, da bomo v ponos svojemu narodu!

V naši zemlji in v nas samih spe še velike neprobujene sile, dvignimo jih in pridobivajmo z njimi novih zakladov za našo bodočnost.

Odrple so se duri stoletne ječe, pot v svet nam je odprta — pokažimo, da smo vredni svobode.

Posebno ti, mladina jugoslovanska, pokaži svoje mlade moči, zbiraj se v sokolskih organizacijah, uči se, vežbaj se, pripravljaj se za veliki čas, ki te čaka!

Slovanski svet je velik; sedaj je prišel čas, da Slovani pokažejo svojo kulturno silo. Ako se bodo zavedali svojega poklica — bodo obvladali svet, ki so ga zasedli naši dedi v prvih časih.

Vsak iz nas je poklican, da dela na tem polju — da ustvari sam iz sebe pravega moža, pravega Slovenca, Slovana, Jugoslovana in da vodi na pravo pot vse, ki se ne zavedajo svojih dolžnosti.

Tako bo vzrastle zarod, ki bo ne samo po številu, ampak tudi po plemenitosti in vrednosti med prvimi svetovnimi narodi!

Sokolič.

Po boju.

Zorano zdaj si, polje sveto,
zalito s sveto si krvjó;
v razore semena vsejana
odeli v tiho smo zemljó.

O, kaj moči smo v tebe dali,
kaj v tebe zakopali nad!
S solzami, vzdih, z znojem vročim
tvoj smo težili silni glad.

In moč ta silna, moč ta sveta,
ki v tebi, polje, tiho spi;
ta naša moč se že razvija,
iz sna v življenje se budi.

Iz nad, iz solz, iz vzdihov vročih
in iz junakov teh krvi
po polju, z njimi oplojenem,
že tisoč nam cvetov žari.

Iz nad in solz — vstajenje naše,
iz vzdihov — vera v lastno moč,
a iz krvi junakov padlih
blaginje veletok deroč . . .

Zorano zdaj si, polje sveto,
s semenjem posejano si;
iz njega — vir neusahljivi:
nam združenje, nam moč kipi!

Andrej Rapè.

Slovenci in slovenska zemlja v Kollarjevi „Slave hčeri“.

Največji vpliv na probujanje narodnega čuvstva med slovanskimi narodi v letih 1830 — 1848 je imel češki pesnik Jan Kollar. Njemu je bilo dano, da je prinesel med nas ono veliko vseslovansko misel, ki je dajala oslabelem, razcepljenim in izgubljenim slovanskim rodovom novih sil. On je prvi zagledal rešilno idejo slovanske vzajemnosti in jo je v svojih spisih in pesmih zanesel med nezavedni slovanski svet. On je povzdignil doma in v bratskih sosedih dotlej speče sile, in za njim so se dvignili mladi učenci, ki so vsak v svojem narodu delovali na polju slovanske kulture ter v najtežjih bojih vodili svoj rod naprej za veliko skupno mislijo slovanškega bratstva.

Natančneje nam je popisal tega moža prof. M. Murko v »Letopisu Matice Slovenske«, mi pa hočemo podati samo nekaj zgledov iz njegovega dela »Slave hči«, kjer govori o Slovencih in o slovenski zemlji.

Jan Kollar je bil rojen Slovak, bil je torej sin enega najmanjših slovanskih narodov, ki pa tvori nekako središče Slovanstva, saj stanuje v podnožju visoke Tatre v stari slovanski domovini, kjer je bila prva slovanska država Velika Moravska, kjer sta brata Ciril in Metod polagala prve temelje slovanske kulture. Slovaki so v ozki zvezi s Čehi, ki govorijo z njimi skoraj en jezik, na severu so jim mejaši Poljaki, na vzhodu Rusini in na jugu Jugoslovani. Tako so Slovaki še danes nekako slovansko središče, dasi je duševno vodstvo prevzela češka Praga, ker je bila na Slovaškem svobodna slovanska beseda nemogoča. V tem slovaškem središču se je rodil slovanski pesnik Jan Kollar dne 29. junija 1793. v mestecu Mošovci. Njegov oče je bil tam »rihtar« in je učil svojega sina

čitati in pisati. Po težkih bojih je prišel mladi Kollar na nadaljnje šole v Banjsko Bistrico (1810.) in v Požun (1812.). V teh časih so Evropo pretresale Napoleonove vojne. Leta 1815. je Kollar dovršil licej in je postal vzgojitelj v bogati hiši v Banjski Bistrici, kjer se je seznanil z navdušenim Slovakom in pesnikom S. Rožnayem, ki je v Kollarju zbudil domovinsko ljubezen in pevsko žilo. Leta 1817. je prišel Kollar v nemško mesto Jenó študirat na univerzo. Nemška mladina je slavila v tem letu slaven jubilej, tristoletnico nemške reformacije. Na gradu Wartburgu, nedaleč od Jene, so bile velike slavnosti in tam je nemška mladina prisegala ljubezen in zvestobo materi Germaniji. Kollar je videl vse te slavnostne dni, in srce ga je bolelo, ko je gledal slavje nemške združene mladine, slovanske pa ni bilo nikjer. In takrat se mu je rodila velika misel, da imajo tudi slovanski narodi svojo skupno mater, ker nosimo po njej eno ime. In ko je pogledal v stare knjige in letopise, je našel tam njeno ime: imenovala se je Slavija, oziroma Slava. Od tega časa je Kollar z vso dušo živel novi slovanski ideji. Kraji okolo Jene so ga spominjali na slovanska imena: povsod so ležali v razvalinah spomini stare slovanske slave. V tem času se je mladi Slovak vnel v ljubezni do pasttorjeve hčerke Friderike, in iz njegovega srca so privrele prve pesmi sreče in ljubezni. Te pesmi so izšle leta 1821. pod naslovom »Basně« in so zbudile povsod veliko pozornost. V njih je odsevala krepka mlada pesniška sila, polna žarkega ognja: odmevala je v njih ljubezen do naroda in domovine. Leta 1824. je izšla ta zbirka v izpremenjeni obliki pod naslovom »Slave hči«, ki ji je stal na čelu mogočen »predspeg«, pesem, kakršne ni poznala doslej češka literatura. Nje opojnost je dvignila tisoče src v narodno življenje. Kollar je to izdajo pozneje še izpopolnil in tako je leta 1832. izšla »Slave hči« v sedanji obliki. Knjiga obsega: predspeg in 650 sonetov, ki so razdeljeni v pet spevov: I. Sala; II. Laba; III. Dunav; IV. Letke; V. Acheron. V prvih treh spevih slika pesnik potovanje po slovanskih krajih ob Sali, Labi in Dunavu ter kliče iz pozabljivosti davne slovanske spomine; v IV. spevu slika slovanska nebesa, v V. pa slovansko peklo.

Poleg tega svojega dela, ki se je mahoma razširilo po vseh slovanskih deželah in je postalo pravi evangelij mladega slovanstva, je izdal Kollar še drugo važno knjigo »O slovanski vzajemnosti«, kjer je razlagal svoje misli in pozival vse na skupno delo. Razume se, da je Kollar prebil mnogo preganjanja. posebno ko se je nastanil v Pešti, kjer je preživel burno leto 1848. Naslednje leto je prišel na Dunaj kot profesor na univerzo in je leta 1852. umrl.

Ko so leta 1903. opustili dunajsko staro pokopališče, smo Slovenci iz tuje zemlje prepeljali domov zadnje ostanke našega učenjaka Kopitarja, Čehi pa so vzeli domov kosti svojega pesnika Kollarja, ki počiva sedaj na vidnem mestu Olšanskega pokopališča v Pragi. Na njegovem grobu se sveti napis:

»Ko bil si živ, si v srcu ves svoj narod nosil;
sedaj počivaš v srcu vsega naroda.«

Kollar je v duhu objemal ves slovanski svet; poglobljal se je v našo preteklost in zgodovino in je iz nje zajemal svoje vseslovanske misli. Njegova navdušenost ga je vodila tudi do zgodovinskih zmot, toda njegova misel je bila prava, zato je zmagovala. S svojim delom je dosegel, da so Slovani v važnem letu 1848. stopili na skupno pot in so skupno branili svoje pravice. Kollar je tudi potoval po slovanskih krajih in je imel povsod mnogo častilcev. Toda nad vsem tem stoji njegovo delo »Slave hči« kot ognjeni steber Mojzesov, ki je vodil Izraelce v obljubljeno deželo. Ta knjiga bo za vselej ostala važen mejnik v slovanski kulturi.

Zato bomo podali nekaj prevodov, kjer se pesnik dotika naših pokrajin.

V »pedspevu« vidimo pesnika, kako stoji vrhu Tatere in gleda na potujčeno slovansko zemljo:

Tu ta zemlja leži pred mojim očesom solzečim,
nekdaj zibelka — sedaj naroda mojega grob.
Noga, postoj, ker svet je ta kraj, kamorkoli mi stopiš.
Dvigni nad teme se gor, tam na nižave poglej!

Tako se začinja »pedspev«. In pesnik gleda slovansko domovino pod svojimi nogami. Kje so stari rodovi, stari knezi, stara slava? Kje je svoboda, jezik, narod? Vse leži v razvalinah, pozabljenju, nezavednosti. Pesnik našteva stara imena, stare rodove, mesta, kraje. Vse je potujčeno. To je prejel Slovan za to, da je bil eden prvih kulturnih narodov. Toda pesnik ne obupuje, zakaj:

»Kar postavil je čas, s časom razruši se v prah.«

Tako bo tudi tuje nasilje propadlo, in vstalo bo novo življenje.

Na to nastopi pesnik pot po slovanskih krajih. Spremlja ga slovanski amor »Milek«, bog ljubezni Najprej slišimo sladke pesmi ljubezni, kjer sedi mladi pesnik pod lipo s svojo izvoljenko. Friderika je postala »Slave hči«, in v mislih nanjo hodi pesnik po potujčenih tleh okolo Sale, kjer stara imena govore o slovanski domovini. Toda to je le del domovine. Pesnikov duh se dvigne in zagleda prostrano zemljo:

Od Atosa k Triglavu do Pomorja,
od Mazuranov pa tja do Kosova,
od Carigrada pa tja do Petrova,
od Ladoge do uralskega pogorja,

od Dona do Dubrovniškega morja,
od Blatona do Balta in Azova,

od Prage tja do Moskve in Kijeve
in do Kamčatke vztočnega obzorja,

Ural in Tatra, Volga, S a v a,
kjer širijo se daljnje pokrajine,
se sliši jezik, ki mu vlada Slava.

Oj, v kolo, bratje, kje je radost vaša!
Kje meje so velike domovine?
Poglejte, to Vseslavija je naša!

Tako govori pesnik slovanskim bratom. Njegova pot gre od reke do reke, od mesta do mesta, od dežele do dežele. Povsod vidi razpad, smrt, trpljenje. In povsod kliče novo življenje iz starih grobov.

Sam o sebi pravi pesnik:

Kakor nesrečna zapuščena mati,
ko smrt ji vzame hčere in sinove,
po svetu hodi, išče njih grobove,
in čujemo v nočeh jo zdihovati,

tako začel sem jaz obiskovati
pozabljene slovanskih mest gradove,
kar zdaj se Kunice, K r a i n, Lobdy zove:
ime bi hotel pravo izkopati.

Kjer Sloupsko. Mišen, druga mesta naša
leže v tujini tiho pokopana,
tam Nemec z našo se lastjo ponaša.

Kako na sever kdaj bi pozabili,
kjer Retra bila je, Vineta znana,
v njih Dervan, Mik in Belbog zlatokrili.

Pot ga vodi preko č e š k e domovine.

Pod sabo vidi stare razvaline gradov in mest.

In srce pesnika vprašuje:

Kako naj, zemlja, srce te pozdravi,
z veseljem, ali s tihimi solzami?
Si mati ali mačeha nad nami
ti, ki si v robstvu lepa kakor v slavi?

In pesnik blagoslavlja staro zemljo slovanskih bojev, da bi iznova
vstala v stari slavi.

Odtu ga vodi pot na Ogrsko. Tam vidi domačo zemljo pod tujim
madžarskim nasiljem. Kraj za krajem pripoveduje o svoji zgodovini.

In pesnik govori Madžarom:

Vi pravite, da zakon ukazuje,
da naj Slovan svoj jezik zataji
na Ogrskem. A kdo tako veli?
Ljudje? In kaj nam Bog zapoveduje?

Ni zakon božji, ki nas vse varuje,
pravico, mir, enakost vsem deli,
in v srcu samem tiho govori,
da ljubi vsak svoj jezik bolj kot tuje?

Kako spreminja volja naj človeka,
kar je ustvarila neskončna volja
in obstoji od veka pa do veka?

Kaj ljubi človek v zemlji naj minljivi:
dežele tuje, mrtva, suha polja,
ali svoj dom in narod večnoživi?

V njegovem srcu se zbudi tiha molitev, ki pravi:

O, Bože ti, ki v svoji si dobroti
vsem narodom podelil svoja prava,
zakaj slovanski rod tvoj v robstvu tava,
zakaj poginja v sužnosti raboti?

Kjer hodil sem, povsod na moji poti
bilá je vzdihov polna očetnjava.
Kje si sodnik! Kje Tvoja je postava?
Kaj greh je naš, mi razodeti hoti!

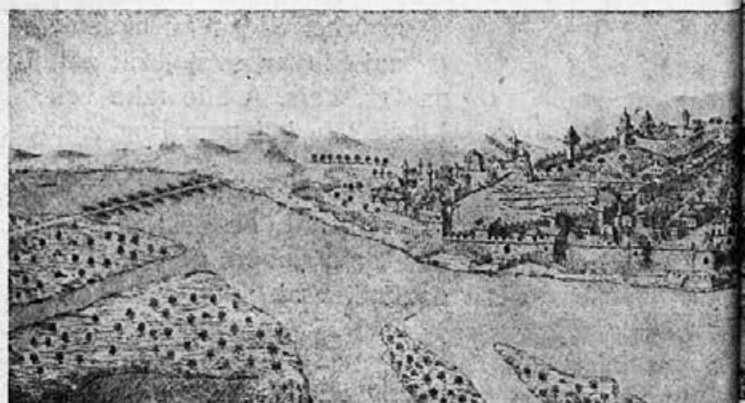
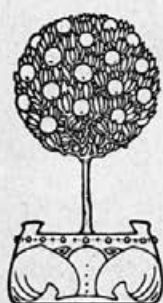
In vprašam te, pravičnost tvoja — kje je,
ko ni na svetu več za nas pravice
in tožbam našim svet se v lice smeje.

Daj, da spoznam te vsaj v modrosti kruti,
kdo tu greši, kdo dela tu krivice,
in če je kdo, ki krivdo to občuti.

Pogled pesnika se obrača na vztok in zagleda Moskvo.

Kako ponosno v zlatih stolpih dviga
se Kreml tvoj, o Moskve sveta stena
da njega kupol svešli žar plamena
tja daleč v severne planjave šviga.

Ko ti pretila robstva je veriga,
tvoj Rostopčin te rešil je iz plena,
zgorela tvoja last je dragocena,
nebo žarelo v svitu je požiga.

BELGR

Povej nam, matuška, zdaj osivela,
zakaj da nisi mogla se oteti,
da si zgorela v celi slavi svoji.

»Zažgati ogenj velik sem hotela,
da mogla slepcem bi oči odpreti,
kdo da sem jaz in kdo otroci moji«.

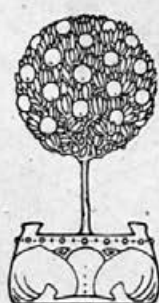
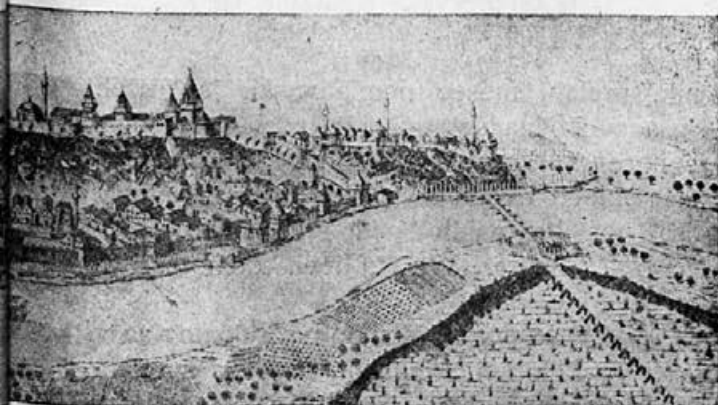
Pot vodi pesnika proti jugu, v jugoslovanske zemlje. Tu se ustavi najprej na bregu Blatnega jezera, kjer so stali gradovi slovanskih knezov, kjer sta razširjala Ciril in Metod prvi slovanski evangelij. Tu je vladal knez Kocelj in Privina. Tu so živeli panonski Slovani, od katerih je ostalo komaj nekaj sledov. Pesnik poje:

Še enkrat v naših glasih se odzovi,
last lepa kneza Privine nekdanja,
in kneza Koclja domovina bajna,
odzovi se nad blatskimi bregovi!

Naj dvignejo nad tabo se gradovi
in v njih svetinja ona večnotrajna,
ki roka jih Metoda svetotajna,
obdala je z nadzemskimi darovi!

O, sprejmi ,zemlja, me v naročje svoje
in vode svete tvoje čudovite
izmijte srca bolečine moje.

Kar Sala tuja mi je ran zadala,
iz srca ve bolesti mi izmijte,
o, dajte mi, kar mi je vzela Sala!

A 1736

Odtu zanese pot pesnika-potnika proti zapadu v slovenske zemlje. Na urnih krilih poezije preleti panonsko ravan in se bliža goram korotanskim. Tu je domovina korotanskih Slovencev. Oddaleč zagleda Gosposvetsko polje. Pesnik je poznal staroslovenski običaj, ko so korotanski Slovenci ustanavljali svoje vojvode in zbudi ta slavní spomin.

Ko se pesnik vrača od juga zopet proti severu, zagleda Belgrad. Bridko ga zaboli srce, ko vidi mesto bratskega naroda. Toda v srcu mu vstaja nova nada, ker pozna zgodovino trpečega naroda. Zato poje Belgradu:

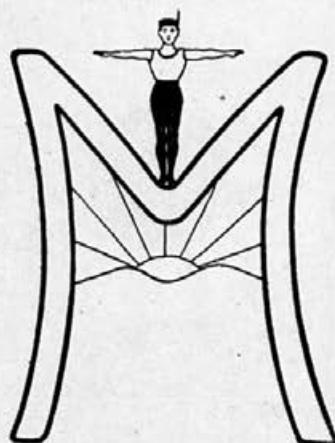
Kako srce naj ob pogledu nate,
o, Belgrad, v pravih glasih se odzove,
ko gledam tvoje pisane zidove
in spomnim se na svoje lastne brate.

Darove v zemlji si imel bogate,
a Turek vdrl ti v tvoje je domove,
okoval narod v sužne je okove,
iz Tvojih polj žive zdaj črne jate.

Kri Tvojo pije, kakor Dunav Savo,
ti dan za dnem — a še je v Tebi sila,
da vstal junak bo narod v boj za pravo.

Ti vaje si trpeti vdarce biča —
toda nekoč zakliče gorska vila,
in vstane šarec Marka kraljeviča.

(Konec prih.)

Sokoliči.

ajnik, prelepi mesec pomladanski, je prišel. Naša svobodna domovina je ozelenela, odela je nase obleko prve svobodne pomladi, in naše mlade livade so polne petja in cvetja. Vse vas bo vabilo pod milo nebo. Zberite se, poletite. Vsa ta lepa domovina je vaša!

V tem lepem mesecu bo naša domovina v svoji sredi, v beli Ljubljani, prvič sprejela svojega domačega vladarja. Prišel bo k nam regent Aleksander. V tistih dneh bomo slovesno potrdili, da smo vsi Jugoslovani eno. Danes še ni natančno določen dan — ker živimo sredi odločilnih dogodkov — toda če bo končno vse urejeno, bo prišel naš regent še ta mesec. Bil je že prej večkrat pri nas, ker je hodil kot gost v toplice v Rogaško Slatino. Toda vse lepe naše domovine še ni videl. Zato bo najbrže poleg Ljubljane obiskal tudi druge večje kraje in naše gorenjske krasote. Upamo, da bo regent Aleksander, ki prihaja v imenu svojega srbskega rodu kot predsednik naše države, čutil našo veliko ljubezen do bratskega junaškega naroda, ki nas je osvobodil, in da bodo nam vsem ostali ti dnevi v globokem spominu. Ljubljana se bo oblekla v slavnostno obleko in ves narod bo prihitel tja, da pozdravi svoj gosposvetski vojvodski prestol, ki bo stal kot znak naše svobode na Kongresnem trgu pred dvorcem.

Kaj pa vi, Sokoliči? Kako boste vi pozdravili mladega domačega regenta? Tudi on je Sokolič. Vzrastel je na srbskih tleh, njegovi dedi so bili iz preprostega srbskega rodu in vsi njegovi predniki so se borili za svobodo Srbije. On sam je sedem let prebil v vojni. Ko je izbruhnila prva balkanska vojna l. 1912., mu je bilo 23 let. Preživel je dneve in noči na prostem, živel je s svojimi vojaki in je hotel biti v vsem drugim enak, zakaj vsi so se borili za domovino. Tako je preživel sedem let, preden je mogel po končni zmagi priti zopet v Belgrad. Toda zmaga je bila taka, da je osvobojenega mnogo več, nego je upala s početka mala utrujena Srbija. Osvobojene so vse jugoslovanske zemlje — razen naših primorskih krajev. Prihod regenta Aleksandra je potrditev te velike zmage. Svet mora videti, da smo eno in da hočemo ostati eno, da bodo potomci srečnejši od prednikov. Vi, Sokoliči, boste pozdravljali ta dan s svojim mladim navdušenim srcem. Oni, ki ne boste tako srečni, da bi bili ta dan v Ljubljani, slavite v duhu praznik naše skupne domovine, oni pa, ki boste v mestu, zbirajte se v svojih skupinah in pokažite se, da bo videl Aleksander, da je v domovini Sokoličev. Ako bo mogoče, bomo podali regentu to številko »Sokoliča«, da bo videl, da bo na slovenskih tleh rasla zdrava, zavedna jugoslovanska mladina, ki bo vedno pripravljena, da brani čast in ponos svoje domovine.

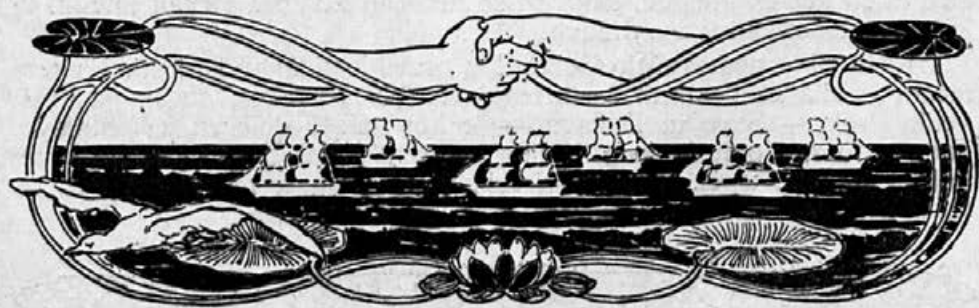
Misel.

. 1906. sem bil v Zagrebu na sokolskem zletu. Hrvatsko Sokolstvo se je bilo v tistih letih povzpelo do častne višine, in ves Zagreb je odmeval od velikega sokolskega praznika. Tribune na vežbališču so bile nabito polne. Hrvatsko Sokolstvo je pokazalo svoje krasno izvežbane vrste. Stal sem visoko nekje na galeriji in sem gledal. Nastopili so Slovenci s svojimi skupinami. Bil je izreden prizor. Zdelo se mi je, da vidim naše domače gore s sivimi vrhovi, štrlečimi pomoli in ostrimi skalami. In povsod na teh gorah, na vrhovih, na skalah, na pomolih — prebivajo sokoli: dvigajo se v zrak, spuščajo se na drevesa, plavajo nad vrhovi, krožijo nad brezni, vijo se po ozračju in izginjajo zopet v goščavo vej. Tam se zibljejo na tankih koncih, obešajo se ob robove skal in pritiskajo se drug k drugemu ob gozdnih čereh. Zdi se ti: ko bi potresel vrh gore, to bi zadrhtelo, zafrfotalo, zaprhutalo po zraku: sam sokol bi napolnil ozračje! Saj se ti zdi, da tiči pod vsako skalo sokol, da sedi na vsaki veji, da se skriva za vsako pečino. In takrat se mi je zdela moja domovina jako lepa. To je domovina Sokolov, onih gorskih Sokolov, onih silnih, odločnih, predrznih; onih, ki so vzrasli na skalah, ki so navajeni gor, ki živijo v viharjih in se skrivajo na pečinah skal: ko pa zasije solnce, se dvignejo v višave in napolnijo ozračje s svojim šumenjem. In njih mladi zarod gleda za njimi, dviga se, leti.

Taka je naša domovina. Prišel je velik vihar. Mnogi Sokoli so odšli in se niso vrnili. A vzrastel je nov zarod. Naše planine polnijo Sokoliči. Polno jih je. Potresite vrh in boste videli, koliko se jih bo dvignilo! In čim silnejši bodo poleteli prvi, tem več se jih bo dvignilo za njimi. Glavna stvar je, da bodo vedeli, da je prišel njih čas. In bodo napolnili vse višave okrog gor in bodo merili svoje sile. Pripravljali se bodo na odločilni polet, saj vedo, da so planinski Sokoliči, saj vedo, kaj je njih dolžnost ...

C.

»Poglavje o stari slovenski demokraciji.« (Spisal dr. Bog. Vošnjak. Iz angleščine preložil ing. V. Zupanc. Izdala »Zvezna tiskarna«. Ljubljana 1919. Cena 2 K. S slikami.) Ta lepa knjiga naj bi se razširila med našo mladino. Tu nam popisuje mladi učenjak, ki je ves čas vojne deloval za našo jugoslovansko stvar v inozemstvu, kaj pomeni za nas stara šega na Gosposvetskem polju. Tu imamo popis ustoličenja, njega zgodovino in pomen. Ko se je začela vojna, nismo imeli primernih knjig, da bi v njih govorili svetu o sebi. O čem bi tudi govorili? Saj sami nismo vedeli, kaj imamo velikega. Zato je naš učenjak angleški napisal to delo, ki nam kaže našo staro demokracijo. Knjiga je pisana poljudno in je prevedena v lepi slovenščini. V vseh naših šolah naj bi se o tem mnogo govorilo, da bo mladina vedela, na kaj moremo biti ponosni. Prihodnji »Sokolč« bo prinesel več o tem — za zdaj toplo priporočamo to knjigo vsem stari-
rim in mladim.

E. Gangl: Zbrani spisi za mladino. Pred nami leži nova lepa knjiga, v kateri so popisani naši »Fantje od fare«, to so naši malčki, ki so se izkazali s svojo brihtnostjo. Za njimi imamo par daljših povestic za našo mladino. Vse to se bo čitalo jako prijetno, saj je vrli urednik našega »Zvončka« znan kot dober mladinski pisatelj. Žal, da se niso vse slike dobro odtisnile. Slika je v mladinski knjigi važna stvar in je treba v tem previdnosti. Knjiga se naroča povsod. Stane 4 K 20 vin.

»Sokolč« bo prinašal kratke odstavke v cirilici, da se lahko vsak nauči te slovanske pisave. Tako bomo imeli nekako javno šolo za srbo-hrvaščino. Za danes prinašamo kratko pesem hrvatskega pesnika Katalinić-Jeretova, ki je posvečena našemu kralju Petru. Drugič kaj drugega.

Kratka zgodovina Slovencev, Hrvatov in Srbov. Spisal prof. M a t i j a P i r c. Cena 1 K. — Ko je nápočil dan naše svobode, smo videli, da smo bili nanj prav tako malo pripravljeni, kakor svoj čas na l. 1848. Niti zgodovine svojega naroda nismo napisali, kakor bi bilo treba. Zato so nastale velike težave v šoli, kjer je manjkalo potrebnih knjig. Za prvo silo smo dobili zdaj knjižico, ki je izšla v Mariboru. Res je, da to še ni zgodovina, kakor bi jo vsi radi imeli, vendar za prvo potrebo bo dobra priročna knjiga, ki bo podajala vsaj glavne dogodke naše preteklosti. Razume se, da je to samo zunanja zgodovina; srbski in hrvatski del bi želeli malo obširnejše — toda pri današnjih tiskarskih razmerah za 1 K ne moremo zahtevati bogve kaj. Zato priporočamo to knjigo vsem, ki hočejo imeti kratek pregled, kako so se razvijali Slovenci, Hrvati in Srbi in kako so se združili v eno državo.

Naše slike nam kažejo Belgrad v preteklosti in sedanjosti. Na tem mestu je bila že v starih časih trdnjava. Visok greben, obdan od dveh velikih rek — Save in Dunava — je kot nalašč določen za trdnjavo. Zato je to zgodovinski kraj. Koliko bojov je videl Belgrad! Tudi v tej vojni je mnogo trpel. Določili so velike vsote, da se mesto popravi, da bo iz njega nastala ponosna prestolnica kraljestva SHS.

V telovadnice! Vojna je razdejala naša sokolska gnezda. Hud vihar je zarjul nad našimi vrhovi, starejši Sokoli so morali od doma in mladi Sokoliči so doma čakali konca. Zdaj je konec: Sokoli so se vrnili in Sokoliči so radostno vzkliknili, ko so čuli o sijajni zmagi. Solnce je zasijalo nad domovino — oblaki, ki so pretili, da zamore naš rod — so izginili. Toda zdaj je treba na delo. Zato oživimo svoja sokolska gnezda. Posebno ti, mladina, pojdi in napolni telovadnice, pokaži, da si sokolski zarod!

Snujte društva »Sokolič«! Kjer je vas več skupaj v enem kraju, v mestu, v trgu, v vasi, združite se skupaj v društvo »Sokolič«, ki naj vas druži v pravi izobrazbi in plemeniti zabavi! Združite se po geslu svobode, enakosti in bratstva. Izkušajte se med seboj vzgajati s knjigami, s predavanji in s čitanjem. »Sokolič« vam bo svetoval, ako ga vprašate za svet. Vsa vaša okolica naj čuti, da je v njej Sokolič doma. Spoznavajte in ljubite lepo svojo domovino!

Pripravljajte se na pomladanski praznik! V prvih pomladanskih nedeljah priredi naše Sokolstvo svoj prvi »Pomladanski praznik« pod naslovom »Prva vigred Sokolstva!« To je prva pomlad, ko gre Sokolstvo zopet med narod — med svoj svobodni narod. Sokolstvo se zaveda svojih zaslug za osvobojenje naroda. Sokolstvo je 50 let dvigalo prapor svobode in demokratizma ter krepilo narodne sile za odločilni boj. Zato naj ves narod prouklavi s Sokolstvom njegovo prvo vigred, ki nosi ponosen naslov: **Vesna Svobode!** Posebno mladina naj sodeluje z deklamacijami, igrami in javnim nastopom. Prihodnji »Sokolič« prinese več podatkov o pomenu tega praznika.

Stoletnica Valentina Vodnika. Letos dne 8. januarja je minilo sto let, ko je umrl naš prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik. Naša mladina dobro pozna njegove pesmi, saj je vsak iz vas prepeval pesem:

»Od straže hrvaške
mi solnce gor pride,«

ali pa je v šoli deklamiral:

Slovenec, Tvoja zemlja je zdrava,
za pridne nje lega najprava.

Tudi njegovo življenje vam je znano. Vsi veste, da je bil rojen leta 1758. v Šiški pri »Kameniti mizi«, da je postal frančiškan in da je bil pozneje profesor na ljubljanskem liceju. Tudi vam ni neznano, da so takrat (leta 1809) Francozi pri nas ustanovili Ilirijo in da je Vodnik pozdravil ta dogodek z veličastno pesmijo: »Ilirija oživljena«, ki nam v njej lepo popisuje, kako:

»Napoleon kliče:
Ilirija, vstan'!«

Manj pa vam bo znano, da je Vodnik po letu 1814. mnogo trpel za to, ker je ob času Ilirije (1809 — 1813) zvesto in pridno delal za svoj narod. Pref

se o tem ni smelo mnogo govoriti. Zato je treba, da se letos Vodnika spomnimo. Posebno mladina naj bi mu prirejala proslave, saj je bil ta mož velik prijatelj mladine, in vse svoje življenje je posvetil vzgoji. Zdi se nam, da je vse svoje življenje ostal mlad, saj je vedno živel le med mla-

dimi ljudmi, ki jih je vnemal za vse, kar je dobrega in lepega. Bil je prvi oznanjevalec naše pomladi, prvi glasnik nove svobode — prvi naš predhodnik sedanjje Jugoslavije. Slavite njegov spomin!

† **Ivan Cankar.** V onem tednu, ko se je razglašalo po vsej jugoslovanski zemlji, da se je naš troimenski narod združil v eno skupno državo, je odšel v drugi boljši svet naš odlični pisatelj Ivan Cankar. Njegov pogreb se je vršil tik pred narodnim praznikom. Velika izguba je zadela naš jugoslovanski narod, zakaj Cankar je bil eden največjih duhov, kar jih je kdaj rodila slovenska zemlja. Napisal nam je nad trideset knjig, ki so pravi biseri naše literature. Menda ni nikogar med vami, ki bi mu bilo neznano njegovo ime. Njegova dela so krasna po slogu in po vsebini. Treba pa jih je čitati samo zaradi njih notranje krasote. Cankar je znal lepo pisati tudi za mladino. Le prečitajte n. pr. njegovo povest »V samotni«, ali pa njegove povesti o materi. Kje ste čitali kaj enakega? Ne-koč mi je pravil, da bo napisal za mladino posebno knjigo »Vojske cesarja Janeza«. Bog ve, kako si je mislil to knjigo, a jaz sem prepričan, da bi bil napisal nekaj, kar bi bilo enako vsem njegovim velikim delom. Saj je znal tako lepo popisovati preprosto otroško duško. Le čitajte n. pr. »O preščah«. Za mladino so najprimernejše njegove knjige: »Za križem«, »Kurent« in »Podobe iz sanj«. Posebno zadnja knjiga je čudovita v svoji lepoti. Čitajte te kratke povesti na glas, da boste čutili njih krasoto! Tu boste spoznali svoj narod in ga boste ljubili, kakor ga je ljubil on, ki je hodil težko pot trpljenja z vsemi bednimi in zapuščenimi, oznanjujoč jim veselo vstajenje in solnčno življenje. To solnčno življenje je prišlo k nam — ne še popolnoma: solnce sije — toda to je šele prva pomlad. Treba je dela, boja, truda, da bomo vredni tega velikega solnca. Potem pride nad nas vse ono, o čemer je sanjal veliki prerok našega vstajenja: Ivan Cankar.

T. G. Masaryk. Komu iz vas je danes neznano ime bratske češke republike? Saj ga s spoštovanjem imenujejo vsi naši prijatelji in nasprotniki. Ko se je tik pred Božičem T. G. Masaryk vrnil na Češko kot njen predsednik, je bila njegova vožnja po češki zemlji najslavnejša pot zmagošlavja, časti in slave, kar jih pomni ta starodavna dežela. Kaj bi ne? Saj je prvič po dolгих stoletjih izbral češki narod sebi za predsednika svojega moža, Čeha, ki je vse svoje življenje posvetil službi naroda. Kdo bi si bil kdaj mislil, da je ta mož odločen, da postane prvi predsednik svobodne češko-slovaške republike! Saj prvotno ni nameraval niti študirati. Bil je sin priprostih staršev z Morave — iz onih južnih moravskih krajev, kjer se stikata češki in slovaški narod. Bil je jako nadarjen deček, vkljub temu ni ljubil šole, pač pa se je hotel sam izobraževati. Tako je postal vojaški vajenec. Svoje proste ure je porabil za čitanje. Njegova želja po izobrazbi ga je gnala naprej, v mesta, v svet. Stopil je na gimnazijo, kjer je kmalu dohitel svoje součence. Vse je kazalo, da se skriva v njem globok mislec. Ko je dovršil šole, se je lotil filozofije. Ker ni imel sredstev, da bi se posvetil znanosti po svoji volji, je bil nekaj časa v težkih razmerah. Toda njegova trdna volja je zmagala. Izdal je svoj spis o »samomoru«, in nekemu bogatašu, ki je bil že življenja sit, je ta knjiga tako ugajala, da je mlademu filozofu ponudil svoje bogastvo, da more nadaljevati svoje delo. Masaryk je jako skromen človek, zato je z največjo varčnostjo nadaljeval svoje študije in je potem odšel v svet, da izpopolni svoje znanosti. Zanimala sta ga posebno Amerika in Rusija. Ameriko je videl v svojih prvih letih in tudi njegova žena je Angličanka. Ko se je vrnil domov, je postal profesor na češki univerzi v Pragi. Nastopil je boj za resnico, kar ni bilo ljubo niti vladi niti nekaterim Čehom. Izdal je celo vrsto učenih knjig, med katerimi so najvažnejše one, ki govorijo o vodilni misli češkega naroda. Postal je ljubljenec češke mladine, ki mu je sledila v njegovem boju za resnico. Zадnja leta je Masaryk proučaval rusko vprašanje in je začel izdajati veliko delo »Rusija in Evropa«. Ko je izbruhnila vojna, je odšel Masaryk iz Avstrije, da bi mogel zunaj pri zaveznikih delati za svojo domovino. Odšel je najprej v Italijo, od tam v Francijo, potem v Rusijo in od tam v Ameriko. Vkljub temu, da je že l. 1911. praznoval svojo šestdesetletnico, se ni bal dolge poti, ne truda, ne dela, da pripomore pravici do zmage. V Rusiji je šel od mesta do mesti in je zbiral češke legijonarje, bivše avstrijske ujetnike, da so odšli preko Amerike v Francijo, kjer so se vojskovali proti Nemcem. Kaka dolga pot, koliko truda in nevarnosti — in vendar: vse je zmagala trdna volja. V Ameriki je bil Masaryk pri Wilsonu — in takrat se je začel že nemški polom — Nemci so bili tepeni — Avstrija je propadla — svobodna češka zemlja si je izbrala za predsednika P. G. Masaryka. Po štirih letih dela in boja se je vrnil Masaryk kot — predsednik v svojo domovino. Pravijo, da se ni izpremenil: ostal je skromen, kakor je bil. On ne ljubi proslav in slavnosti; ljubi le delo in dolžnost. Zato živi zdaj na krasnem praškem gradu, vestno izpolnjujoč svojo važno nalogo. Ves narod časti v njem svojega osvoboditelja. On je pridobil Čehom slavno ime v tujini, vse češke zahteve na mirovni konferenci bodo izpolnjene. — Ko so letos inštalirali rektorja na češki univerzi, so čakali tudi na predsednika Masaryka. Študentje so stali pred univerzo častna straža. Ura je že bila 11., in predsednika Masaryka še ni bilo, čemur so se čudili, ker je navadno jako točen. Mislili so, da pride v avtomobilu. Neka ženica, ki bi ga tudi rada videla, je stopila k študentom in jim rekla, naj ji pokažejo Masaryka, ko pride. »Kaj ga ne poznate?«

se je čudil študent. Med tem pa je nekdo sporočil, da je Masaryk že v dvorani: prišel je peš, in študentje niso spoznali v preprosti suknji in mehkem klobuku — svojega predsednika. »No,« je rekla ženica, »pa so se meni čudili!« Tak je predsednik Masaryk. Njegova preprostost in prijaznost sta splošno znani. Zato pa je to mož velikanske učenosti in ogromne pridnosti. Češko-slovaška republika bo ena najuglednejših držav v srednji Evropi in upajmo, da bo dobra zaveznica Jugoslavije. Predsednik Masaryk se je že pred vojno jako zanimal za Jugoslovane in se je zavzemal za nas. Bil je in je še sedaj član češkega Sokola.

Thomas Woodrow Wilson se je rodil 28. grudnia 1856 v Stantonu v Virginiji kot sin presbiterijanskega duhovnika in znanega govornika. Prve šolske nauke je dobil od svojega očeta. Kot 17letni mladenič je vstopil v Davidson-College v Mecklenburg-County. Od tedaj se je vedno bolj zanimal za politiko in žurnalistiko. V svojem 22. letu je napisal članek »o kabinetni vladi v Združenih državah«, katerega je objavil »International Review«, tedaj najboljši ameriški časopis. Po končanih naukih se je nastanil kot odvetnik v Atlanti, toda brez uspeha. Čez par let je popustil odvetniško prakso in odšel zopet na Hophinsonovo univerzo, kjer je študiral predvsem državne vede. Leta 1883. je izšlo njegovo prvo večje delo »Kongresna vlada«, ki je zbudila veliko zanimanje v svetu. Nato je bil izbran za profesorja na novoustanovljenem ženskem vseučilišču, kjer je predaval zgodovino in politično ekonomijo. Leta 1885. se je oženil. Čez pet let je bil imenovan za profesorja politike in pravoslovja na Princeton-vseučilišču. Po dvanajstletnem neumornem delu je bil izbran za vseučiliškega predsednika. Kot tak je začel nastopati v praktični politiki. Zaradi njegovega političnega ugleda so ga imenovali za guvernerja države New-Jersey. Od tam je bil poklican na predsedniški stol Zedinjenih držav, odkoder je zaklical v svet: Bodi konec vojne!

SRBSKI GRB

Краљу Петру Карађорђевићу

ослободитељу
Њо, Хрвата и Словенаца!

Не, Ти ипак свога оставио рода,
кад је прила стага да га руши;
са вјером у срцу, са надом у души
водио га стазом, гдје зори слобода!

Ломна стаза била и тешка и тавна,
највећи се орган рушио над њоме;
али Ти си стао на попришту слома
да свој народ бодрши на херојства славна.

Уз њега си био у патњи и мучи,
дијелио си с њиме и жалост и сузе;
кидао си лице наше тешке узе
са плажом у оку, са мачем у руци.

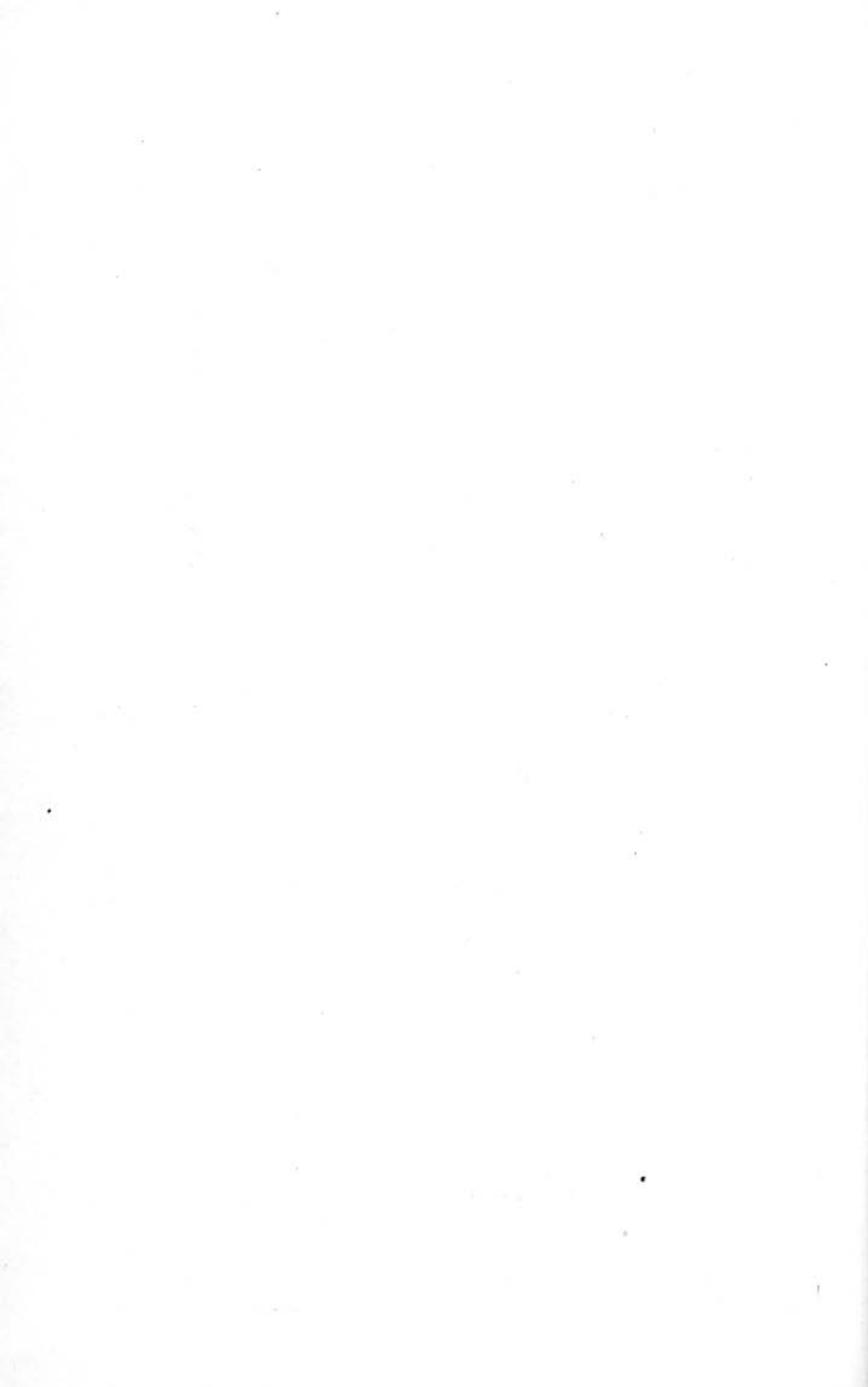
Надмале су редом окружене главе,
али Ти си остао велик попут дива,
да Ти до три брата спасена и жина
круне свето често довор-граном славе!

У Загребу, 1. јануара 1919.

Рикард Каталинић-Јеретов.

Tiskana cirilica in latinica (Azbuka in abeceda).

Cirilica	Latinica	Cirilica	Latinica
А а	A a	Н н	N n
Б б	B b	Њ њ	Nj nj
В в	V v	О о	O o
Г г	G g	П п	P p
Д д	D d	Р р	R r
Ђ ђ	Gj } Dj } đ } E e	С с	S s
Е е	E e	Т т	T t
Ж ж	Ž ž	У у	U u
З з	Z z	Ф ф	F f
И и	I i	Х х	H h
Ј ј	J j	Ц ц	C c
К к	K k	Ч ч	Č č (mekki č iz „lj“)
Л л	L l	Џ џ	Dž dž
Љ љ	Lj lj	Ш ш	Š š
М м	M m		

Beri!

Kralju Petru Karadžordževiću, osloboditelju Srba, Hrvata i Slovenaca.

Ne ti nisi svoga ostavio roda,
kad je crna sila stala, da ga ruši,
sa vjerom u srcu, sa nadom u duši
vodio ga stazom, gdje zori sloboda.

Lomna staza bila u teška i tavana
največji se orkan rušio nad njome,
ali ti si stao na poprištu svome,
da svoj narod bodriš na herojstva slavna.

Uz njega si bio u patnji i muci,
dijelio si s njime i žalost i suze,
kidao si lance naše teške uze
sa planom u oku, sa mačem u ruci.

Padale su redom okrunjene glave,
ali ti si osto velik poput diva,
da ti do tri brata spasena i živa
krune sveto čelo lovor-granom slave.

U Zagrebu, 1. januara 1919.

Rikard Katalinić-Jeretov.

Prevod!

Kralju Petru Karadžordževiću, osvoboditelju Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Ne, ti ostavil nisi svojega naroda,
ko črna sila je pretila, da ga zruši,
z vero v srcu, z nado v duši
si vodil ga na stezo, kjer žari svoboda.

Strma je bila ta steza, pot težavna,
največji se orkan razlil nad njo je,
a ti si stal na bojišču čete svoje,
da narod svoj bodriš na junaštva slavna.

Ob njem si bil v trpljenju, borbi, muki,
delil si z njim žalost, solze in nesreče,
razbijal si okove naše teške ječe
s plamenom v očeh in z mečem v roki.

Padale po vrsti kronane so glave,
a ti si ostal velik, nezmagljivi,
da trije bratje rešeni in živi,
ovenčajo ti čelo z lavoriko slave.

V Zagrebu, 1. januarja 1919.

Rikard Katalinić-Jeretov.

Patnja = trpljenje; tavana (tavati) = utrudljiva; suze = solze; nad njome = nad njo
poprište = poprišče; kidao (pre-kiniti) = odvezemal, snemal; lanac = veriga; uze (voza) =
ječa; mač = meč; poput diva = kakor čudež (divno); lovor-grana = lovor-veja.

„UČITELJSKA TISKARNA“

V LJUBLJANI, FRANČIŠKANSKA UL. 6.

Telefon šte. 118.

Poštnohranilnični račun št. 76.307.

»Učiteljska tiskarna« je najmodernejše urejena in izvršuje vsa tiskarniška dela od najpreprostejšega do najmodernejšega. V zalogi ima tudi vse šolske in druge tiskovine.

Enobarvni kakor tudi večbarvni tisk.

Litografija. Stereotipija.

Delo točno, solidno in elegantno.

Gg. skladateljem vljudno naznanjamo, da je »Učiteljska tiskarna« preskrbljena z novimi notami, torej izvršuje tudi muzikalije s prav ličnim in razločnim tiskom.

===== Cene zmerne. =====

Svoji k svojim!

===== Kupujte =====

mladinske spise,

ki jih izdaja

„Društvo za zgradbo Učiteljskega
:: konvikta v Ljubljani“! ::

Naročila sprejema „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.